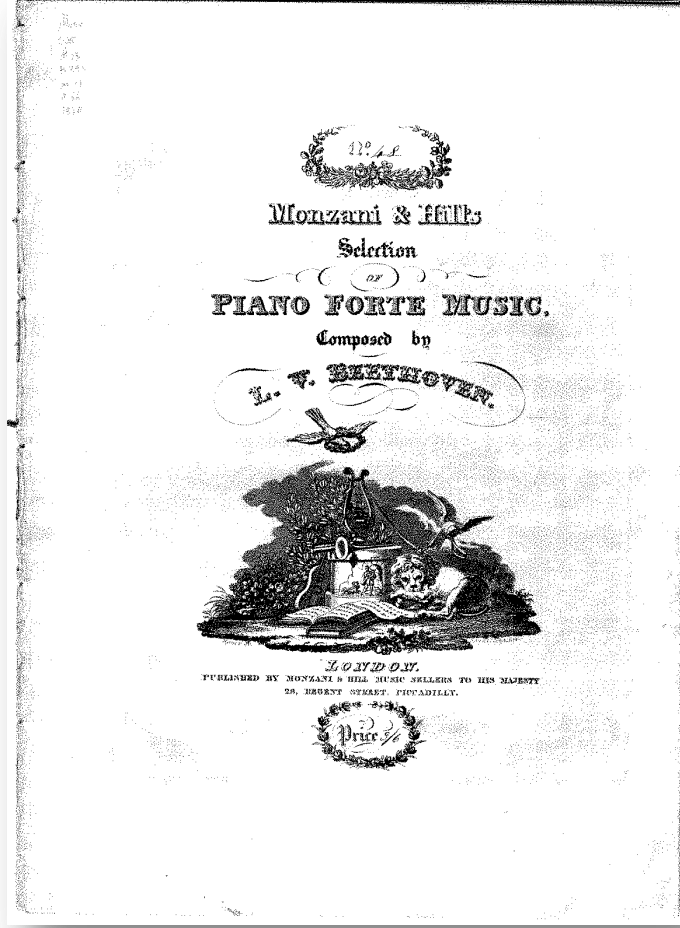

Opus 26 Piyano Sonatı

Beethoven'in bu türde verdiği en eksiksiz başyapıtlardan biri olarak değerlendirilir. Sonatın varyasyonlarla açılması, Mozart'ın K.331 La Majör Piyano Sonatı'yla karşılaştırılmasını beraber getirmiştir. Ancak bu benzerlik sadece yüzeyseldir. Sonatın ilk hareketi, Schubert'in La Bemol Majör Impromptu'sunda olduğu gibi bu tür derin temaları ele alışını haber verir. Piyanistler bundan hemen hoşlanmışlardır.

Beethoven'in la bemol majör tonda yazdığı (1801) bu sonatın en ilginç tarafı, tüm bölümlerinin de sonat biçiminde olmayışıdır. Birinci bölümü tema çeşitleme biçimindedir. Beethoven sanki sonat biçiminin kimi kısıtlamalarından kurtulmak, daha özgür ve doğaçlamalı bir yazıyı ortaya koymak ister gibidir bu sonatta. Bizim asıl ilgi alanımızı oluşturan üçüncü bölüm ise bir cenaze marşıdır. Beethoven'in bu bölüme verdiği ad *maestoso* 6 *andante*, *marcia funebre sulla morta d'un eroe*'dir. Yani, görkemli bir *andante* olan bölüm için bir kahramanın ölümü üzerine cenaze marşı başlığı seçilmiştir. La bemol minör tonda yazılan bu üçüncü bölümün ana cenaze temasının, Beethoven'in kendi

cenazesi sırasında fanfarlar tarafından çalındığı da bilinmektedir.

Bu eserin köşe taşı, istisnai derecede nadir rastlanan bir anahtar olan La Bemol Majör'de yazılmış "Marchia funebre per la morte d'un Weoe" (Bir Kahramanın Ölümü İçin Cenaze Marşı) başlığını taşıyan yavaş hareketidir. Beethoven'in belli bir kahramanı kastettiğini düşünmek için elimizde herhangi bir veri yoktur. Onun amacı, piyano sonatına açıkça programatik bir hareket, sonat için hazırladığı hareket planı eskizinde belittiği üzere bir *Charakterstück*, yani "karakteristik bir parça" katmaktır. İlk hareket için bir fikri karalamasının ardından "poi Menuetto a qualche altro pezzo caratteristica come p.E. una Marcia in as moll" ("sonra bir menuet ya da La Bemol Minör bir marş gibi karakteristik bir parça") diye yazmıştır.

Tüm sonatın çekim noktasını oluşturan üçüncü bölümde bahsedilen kahramanın, gerçek yaşamdaki herhangi bir kişiye gönderme yaptığını düşünmemiz için özel bir neden yoktur. Ancak, bilinen odur ki, 1789 Fransız

Devrimi ile beraber müziğe toplumsal ve ahlaksal bir rol yüklenmiştir ve kahramanın ölümü teması (aynı şekilde, devrimi motive edici, askeri müzik popülerleşmiştir; Gossec'in müziğinde olduğu gibi), devrimin en popüler temalarından biri haline gelmiştir. Beethoven, tüm yaşamı boyunca Fransız Devrimi'ne hayranlık beslemiştir. Dolayısıyla, Maynard Salomon'un da belirttiği üzere, "kahramanın ölümü teması, Beethoven'ın müziksel söyleminin önemli bileşenlerinden biri" olmuştur. Bugün kaybolmuş olan; ancak 1778'de George Cressener'in anısına bestelendiği düşünülen Cenaze Kantatı'nda (Hess 314) ilk defa bu temayı kullanmıştır. Sonrasında ise 12 numaralı piyano sonatında, İsa Zeytin Dağı'nda adlı oratoryoda, Fidelio Operası'nda, Egmont Uvertürü'nde ya da Eroica Senfonisi'nde vs. bu temayı tekrar ele almıştır.

Birinci temadaki akorsal doku, ikinci temada tril benzeri, otuz ikilik ritmik yapıda tekrarlarla dayanan (sağ elde do-mi bemol; sol elde la bemolla bemol) sade bir yapıya dönüştürülmektedir. La bemol majör tondaki bu B altbölümünün ritmik yapısı da, ilk A altbölümünün noktalı ritmik yapısıyla karşıtlık oluşturacak şekilde aynı vuruş içerisinde homojen ritmik yapıları (otuz ikilik-sekizlikon altılık) kullanmaktadır. 8 Bölüm ABA' şeklindedir; çünkü cenaze temasının tekrar edilmesinden sonra, bölümü sonlandıran küçük bir koda vardır.

Her ikisi de Beethoven'ın öğrencileri olan Carl Czerny ve Ferdinand Ries'in bu cenaze marşının Ferdinando Paer'in yine 1801 tarihli *Achille* operasından gelmiş olabileceğini düşünmüşlerdir. Beethoven'ın, Paer'in *Leonore* adlı operasını bildiği açıktır. Olasılıkla başka operalarını da incelemiştir. Bu nedenle, bu bağlantı akla yatkındır. Paer'in Do Minör marşında – ölmüş ve Ahilleus'un çadırına getirilmiş olan kahraman Patraklos'un yasını tutar - bolca kullanılan ritimlerin, Beethoven'ın marşıyla belirgin ilişkisi vardır.

İki marşın da yapısal olarak benzer olduğu düşünülmektedir; noktalı ritmik figürlerin her iki marşın ana teması içerisinde kullanıldığı görülmektedir. İlk iki bölümde biçimi çok serbest işliyor ve sonat biçiminden uzak duruyor olmasından dolayı, cenaze marşı biçiminin ritmik katılığına ve ayınselliğin tekdüzeliğine gereksinim duymaktadır Beethoven; bir anlamda kendi kendini dizginlemektedir.

Ancak, Beethoven'ın bu marşı unutulmazken, Paer'in marşının sadece iki eseri karşılaştırmak için anılıyor olmasının bazı nedenleri vardır. Ancak, doğal olarak Beethoven'ın anlatımsal gücü Paer'ininkinin çok

ötesindedir. Bu farka parmak basan Lewis Lockwood şöyle bir saptamada bulunmaktadır: "Beethoven'ın cenaze marşının tüm boyutlarındaki o yüce derinlik, bölümün başından sonuna hüküm sürmektedir.

Yapıtın yine Lockwood'a göre 6, getirdiği iki önemli söylemsel yenilik vardır:

° Piyano sonatlarına ilk defa programlılığı (belli bir konudan esinlenerek müzik yazma) sokmuştur. Beethoven'ın kendisi de zaten, yapıtın taslak planında bu bölüm için Charakterstück (herhangi bir duygusal durumun ya da örneğin, bir yerin betimlenmesinin yapıldığı parça; karakteristik parça) başlığını kullanmıştır.

° Bu bölümle ilk defa cenaze marşı biçimi ve ağıtsallık (mode élégiaque), piyano sonatlarının içine girmiştir. İlerleyen yıllarda Eroica Senfonisi ile cenaze alayı marşının boyutları devasa olacaktır. Doğaldır ki, 19. yüzyılın ilerleyen nesli de bu marştan etkilenecektir. Yine, Chopin'in Op. 35, 2 numaralı piyano sonatının si bemol minör tondaki ünlü cenaze marşının atası bu bölümdür.

Beethoven'ın her bakımdan daha derin olduğu başından sonuna kadar bellidir. Bu hareket, Beethoven'ın sonatlarına matem makamını sokmuş, böylece sonat türünü yeni bir şekilde genişleterek *Eroica*'daki yavaş hareketin, ayrıca cenaze kortejlerini ifade eden başka hareketlerin de habercisi olmuştur. Sonraki büyük örnekler, Schubert'in Mi Bemol Trio'sundaki Do Minör yavaş hareket ve Chopin'in Mi Bemol Minör 2 numaralı sonatıdır.

Süre 7'

- Lockwood L. Beethoven. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.
- Denizci C. 19. Yüzyılda Cenaze Marşı (Danse funèbre) Biçimi Üzerine. Osmanlı Bankası Arşiv ve Araştırma Merkezi, 2007.
- [http://imslp.org/wiki/Piano_Sonata_No.12,_Op.26_\(Beethoven,_Ludwig_van\)](http://imslp.org/wiki/Piano_Sonata_No.12,_Op.26_(Beethoven,_Ludwig_van))
- Beethoven | Piano Sonata No. 12 in A-flat major | Daniel Barenboim <https://www.youtube.com/watch?v=fCoa7ncGZ6s>
- Beethoven piano sonatas W. Kempff <https://www.youtube.com/watch?v=mTzuonblfZQ&list=RDmTzuonblfZQ#t=12>

Kazım ÇAPACI